

Marek Morze

Urząd Statystyczny w Olsztynie

1. Sytuacja demograficzna województwa warmińsko-mazurskiego – stan obecny i perspektywy

1.1. Wstęp

Od lat 50. XX wieku województwo olsztyńskie, a następnie warmińsko-mazurskie było regionem zamieszkanym przez młode społeczeństwo. Pod względem udziału ludzi młodych i płodności kobiet zawsze należało do czołówki województw. Obecnie sytuacja ta powoli się zmienia. W niniejszym opracowaniu zostanie przedstawiony przebieg procesów demograficznych w latach 2000–2015.

1.2. Stan i struktura ludności¹

Ludność województwa warmińsko-mazurskiego w końcu 2015 r. liczyła 1 439,7 tys. osób. Mieszkańcy regionu stanowili 3,7% populacji kraju. Pod względem liczebności ludności województwo znajdowało się na 12 miejscu w Polsce.

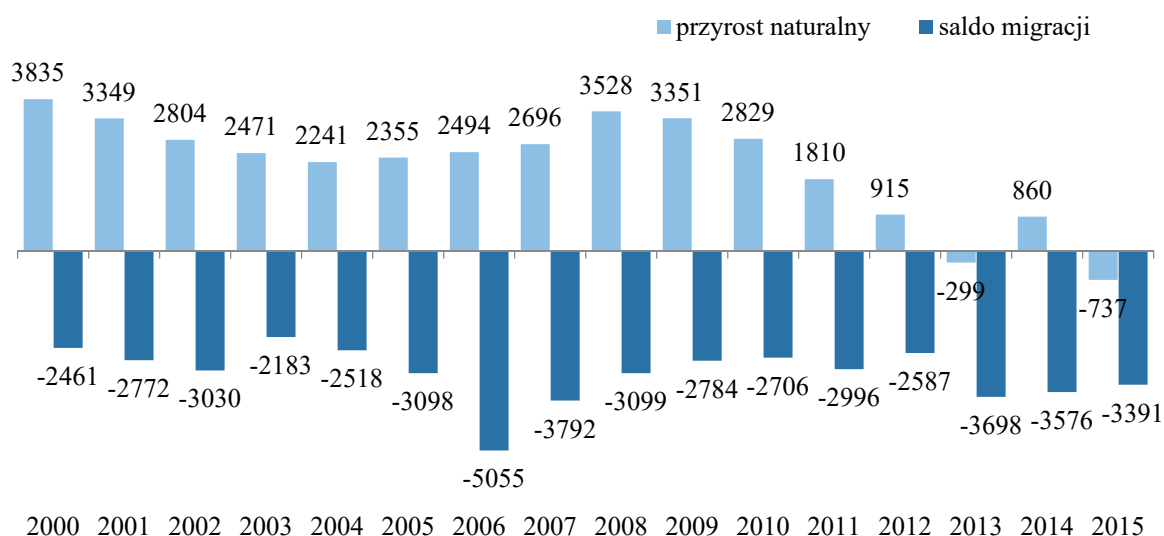
Populacja województwa zmniejsza się od 2011 r., po notowanym w latach 2008–2010 wzroście. W okresie pięciu ostatnich lat ubyło łącznie 14,1 tys. osób. Roczne ubytki ludności w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców kształtowały się na poziomie od 8 osób w 2011 r. do 30 osób w 2015 r.

Liczba ludności województwa jest kształtowana przez przyrost naturalny (różnica między liczbą urodzeń i zgonów) oraz saldo migracji (różnica między napływem i odpływem ludności w ruchu migracyjnym). Spadek liczby mieszkańców obserwowany od 2011 r. był spowodowany ubytkiem migracyjnym ludności województwa, a w latach 2013 i 2015 również ujemnym przyrostem naturalnym.

---

¹ W bilansie ludności za 2015 r. przyjęto dane o migracjach zagranicznych na pobyt stały z 2014 r.

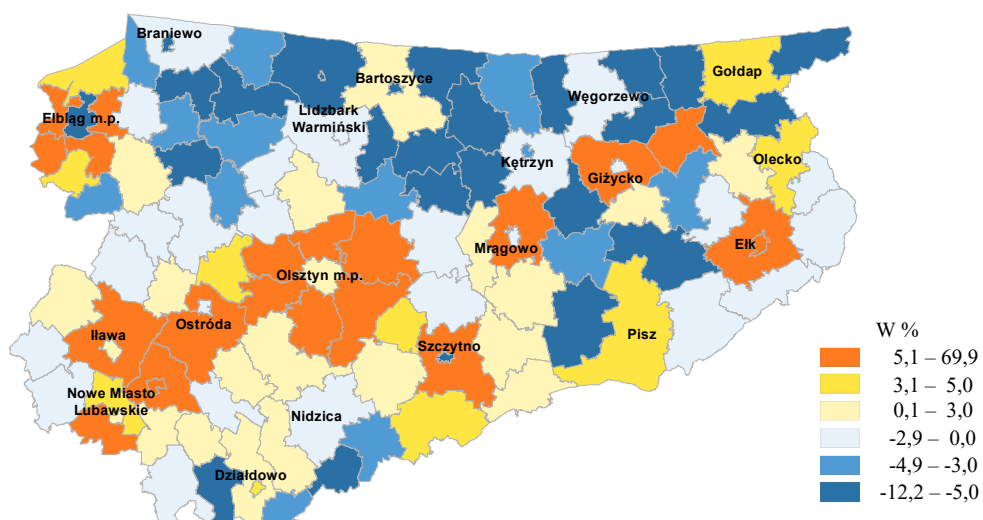
Wykres 1.1. Przyrost naturalny i saldo migracji stałej w latach 2000–2015

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Przebieg procesów urodzeń, zgonów oraz migracji doprowadził do zróżnicowanych terytorialnie zmian w liczbie mieszkańców. Wzrost liczby ludności w latach 2000–2015 zaobserwowano w 51 spośród 116 gmin regionu. W grupie tej znalazły się gminy położone w pobliżu Olsztyna i większych miast województwa. Największy przyrost ludności notowano w gminach powiatu olsztyńskiego – w Stawigudzie (o 69,9%), Jonkowie (o 45,4%) i Dywitach (o 45,0%). W większości gmin położonych w północnej części województwa stwierdzono ubytek ludności, największy w Górowie Iławeckim (o 12,2%) oraz gminie Reszel (o 11,5%) i Srokowo (o 9,9%).

Rycina 1.1. Zmiana liczby ludności w gminach w latach 2000–2015

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Przemieszczenia ludności spowodowały zwiększenie ludności wiejskiej kosztem ludności miast. W latach 2000–2015 odsetek ludności w miastach zmniejszył się z 60,3% do 59,1%.

Strukturę ludności według płci określa współczynnik feminizacji, wyrażający liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn. Liczebną przewagę kobiet obserwowano zarówno w województwie, jak i w kraju. W 2015 r. na 100 mężczyzn przypadały 104 kobiety w województwie i 107 w kraju.

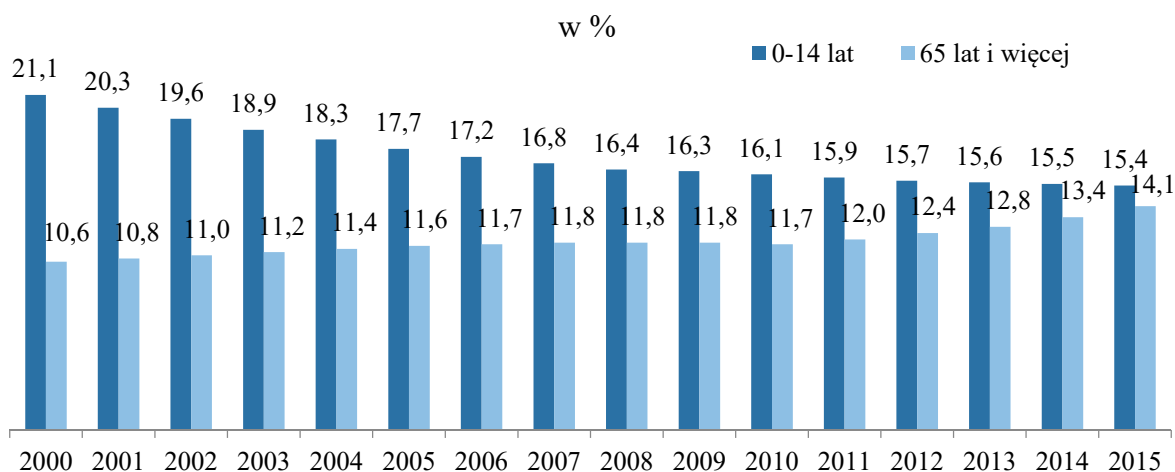
Współczynnik feminizacji wykazuje znaczne zróżnicowanie między obszarami miejskimi i wiejskimi. W miastach województwa na 100 mężczyzn przypadało 110 kobiet, natomiast na wsi 97. W kraju współczynnik ten wyniósł 111 w miastach i 101 na wsi. Warmińsko-mazurskie było jednym z sześciu województw o przewadze liczebnej mężczyzn na wsi. Obszary wiejskie pozostałych województw charakteryzowały się równowagą płci, albo większym udziałem kobiet.

Wartość współczynnika feminizacji zmienia się wraz z wiekiem ludności. Większa liczba urodzeń chłopców niż dziewcząt powoduje, że w młodszych grupach wieku współczynnik feminizacji jest mniejszy od 100. W 2015 r. nadwyżka liczby mężczyzn nad liczbą kobiet utrzymywała się w grupie ludności w wieku 0–41 lat w miastach i 0–64 lata na wsi. Nadumieralność mężczyzn spowodowała, że w starszych grupach wieku więcej było kobiet. Wśród ludności w wieku 80 lat i więcej na 100 mężczyzn przypadały 243 kobiety w miastach i 262 na wsi.

Podział ludności według wieku biologicznego wyodrębnia trzy grupy wieku: 0–14 (dzieci), 15–64 (ludność dorosła) oraz 65 lat i więcej (ludzie starsi). Analiza struktury ludności według takiego podziału umożliwia m.in. określenie stopnia zaawansowania starości demograficznej społeczeństwa.

W województwie warmińsko-mazurskim obserwuje się systematyczny spadek odsetka dzieci (0–14 lat) z 21,1% w 2000 r. do 15,4% w 2015 r. i wzrost odsetka osób starszych w wieku 65 lat i więcej z 10,6% w 2000 r. do 14,1% w 2015 r. W liczbach bezwzględnych oznacza to spadek ilości dzieci z 301 do 221 tysięcy, a wzrost ilości osób starszych ze 151 do 202 tysięcy osób.

Wykres 1.2. Odsetek dzieci i osób starszych w populacji ogółem w latach 2000–2015

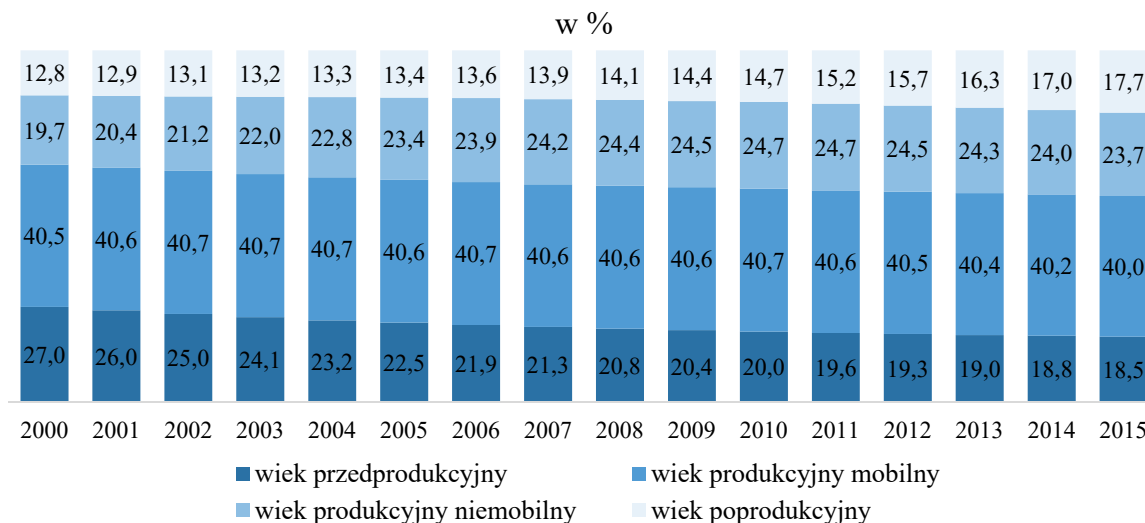

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Pomimo obserwowanego procesu starzenia się społeczeństwa, województwo warmińsko-mazurskie było regionem o najniższym w Polsce udziale osób starszych w ogólnej liczbie ludności. W 2015 r. odsetek osób w wieku 65 lat i więcej wyniósł w województwie 14,1%, podczas gdy w kraju 15,8%.

W strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku wyróżnia się wiek: przedprodukcyjny (0–17 lat), produkcyjny (18–59 lat kobiety, 18–64 lata mężczyźni) i poprodukcyjny (60 lat i więcej kobiety, 65 lat i więcej mężczyźni). W zbiorowości osób w wieku produkcyjnym stosuje się dodatkowy podział na wiek mobilny (18–44 lata) i niemobilny (45–59 lat kobiety i 45–64 lata mężczyźni).

Wykres 1.3. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w latach 2000–2015

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym systematycznie zmniejszała się i w 2015 r. wyniosła 266,9 tys. osób. Udział tej grupy ludności w populacji ogółem zmniejszył się znacznie z 27,0% w 2000 r. do 18,5% w 2015 r.

Grupę wieku, ściśle związaną z aktywnością zawodową, tworzą osoby w wieku produkcyjnym. Liczba osób w tej grupie wieku wzrosła w latach 2000–2010 z 859,6 tys. do 950,7 tys. osób, a od 2011 r. zmniejszała się i w 2015 r. ukształtowała się na poziomie 917,4 tys. osób. Odsetek osób w wieku produkcyjnym wzrósł z 60,2% w 2000 r. do 63,7% w 2015 r., przy czym grupa wieku mobilnego pozostała prawie bez zmian, a zmieniała się liczba ludności w wieku produkcyjnym niemobilnym.

Trzecią grupę wieku wyodrębnioną na podstawie kryteriów ekonomicznych stanowi ludność w wieku poprodukcyjnym (emerytalnym). Liczebność populacji w wieku emerytalnym, w stosunku do 2000 r., zwiększyła się o 40,2% i w 2015 r. wyniosła 255,3 tys. osób. Odsetek osób w tej grupie wieku wzrósł z 12,8% w 2000 r. do 17,7% w 2015 r.

Warmińsko-mazurskie należy do grupy województw o stosunkowo wysokim odsetku ludzi młodych w wieku przedprodukcyjnym. Wyższym współczynnikiem charakteryzowały się województwa: pomorskie, wielkopolskie, małopolskie, mazowieckie i podkarpackie. Z kolei udział osób w wieku poprodukcyjnym był w województwie najniższy w kraju.

Współczynnik obciążenia demograficznego określa liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym. W wyniku zmian w ekonomicznych grupach wieku współczynnik ten systematycznie zmniejszał się w latach 2000–2010, a w latach 2011–2015 rósł. W 2015 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 57 osób w wieku nieprodukcyjnym. Warmińsko-mazurskie w porównaniu do pozostałych regionów kraju charakteryzowało się w 2015 r. niskim współczynnikiem obciążenia demograficznego. Niższą wartość miernika odnotowano tylko w województwie opolskim.

Zmiany dotyczyły również relacji osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. W wyniku malejącej liczby urodzeń, liczba osób w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym zmniejszyła się w województwie z 45 w 2000 r. do 29 w 2015 r. Wyższą wartością współczynnika charakteryzowały się województwa o wyższej liczbie urodzeń (pomorskie, wielkopolskie, małopolskie i mazowieckie).

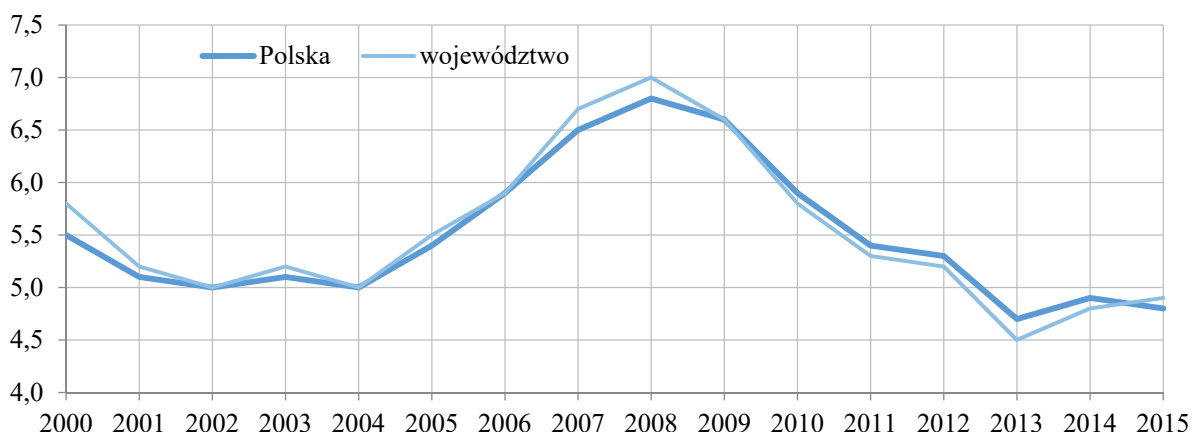
1.3. Małżeństwa

Przez pięć kolejnych lat, w latach 2009–2013, obserwowano w województwie spadek liczby zawieranych małżeństw. Wzrost ich liczby odnotowano w 2014 r., a w 2015 r. kolejny spadek. W 2015 r. zawarto w województwie 6,9 tys. małżeństw – o 31,0% mniej niż w 2008 r.

Współczynnik małżeństw (liczba nowo zawartych małżeństw w przeliczeniu na 1000 ludności) zmniejszył się w latach 2008–2013 z 7,0‰ do 4,5‰, w 2014 r. wzrósł do 4,8‰ i w 2015 r. pozostał na poziomie sprzed roku. Częstość zawierania związków małżeńskich w województwie, i w Polsce była podobna.

W strukturze zawieranych w województwie małżeństw przeważały w 2000 r. związki wyznaniowe, a ich odsetek wyniósł 70,4%. W kolejnych latach udział związków wyznaniowych w ogólnej liczbie zawieranych małżeństw zmniejszał się na rzecz związków cywilnych i w 2015 r. wyniósł 58,2%. Podobna tendencja miała miejsce w Polsce.

Wykres 1.4. Liczba zawartych małżeństw na 1000 mieszkańców w województwie i w Polsce w latach 2000–2015

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Wśród nowo zawartych związków dominowały małżeństwa pierwsze. Związki zawarte przez kawalerów i panny stanowiły 79,9% ogółu małżeństw. Na wsi udział małżeństw pierwszych był większy i wyniósł 83,3%, wobec 77,4% w miastach.

Na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat obserwowano opóźnienie wieku zawierania małżeństwa. Malą liczbą związków małżeńskich zawieranych przez osoby z młodszych grup wieku. Wśród kobiet i mężczyzn wstępujących w związek małżeński w 2000 r. najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 20–24 lata, a w 2015 r. osoby w wieku 25–29 lat.

1.4. Rozwody

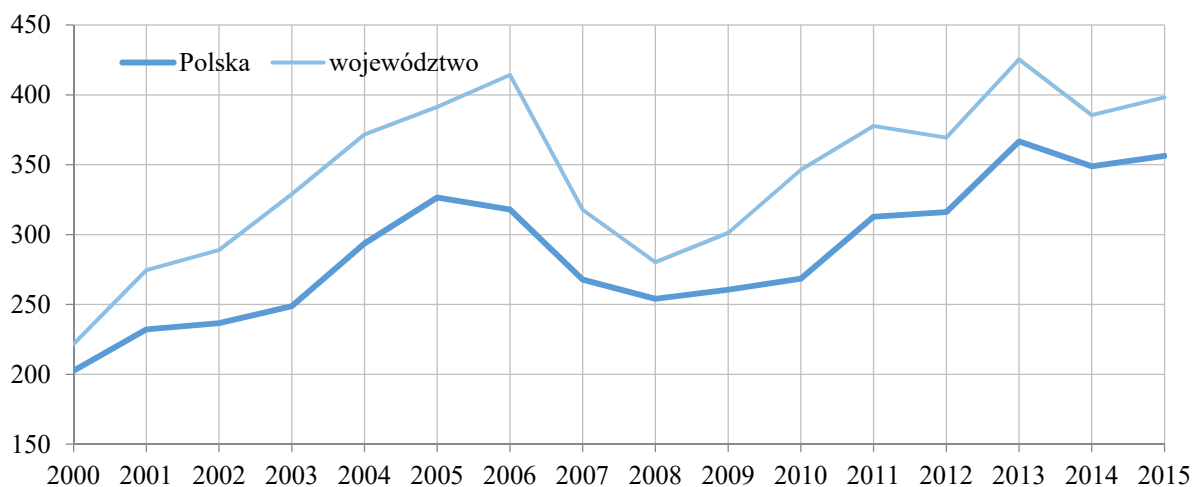
W 2015 r. rozwiodło się w województwie 2,7 tys. małżeństw, czyli o 48,8% par więcej niż w 2000 r. i o 2,2% więcej w porównaniu do 2014 r.

Współczynnik rozwodów, wyrażony liczbą rozwodów w przeliczeniu na 1000 zawartych małżeństw, był w 2015 r. 1,8-krotnie wyższy niż w 2000 r. Warmińsko-mazurskie na tle kraju i pozostałych województw charakteryzowało się niską trwałością małżeństw. Na 1000 nowych związków małżeńskich, zawartych w województwie w 2015 r., przypadło 398 rozwodów, w kraju mniej – 356. Wyższy współczynnik odnotowano w trzech województwach: dolnośląskim, lubuskim i pomorskim.

Analiza struktury osób rozwiedzionych według wieku w momencie zawarcia małżeństwa wykazała, że mniej stabilne są związki zawarte przez osoby młode. Największy udział wśród rozwodzących się miały osoby, które wstąpiły w związek małżeński przed 25 rokiem życia. Osoby należące do tej grupy wieku w 2015 r. stanowiły 69,4% rozwodzących się kobiet i 48,1% rozwodzących się mężczyzn.

Obserwacja struktury rozwodów według czasu trwania małżeństwa pokazała, że w okresie od piątego do dziewiątego roku małżeństwa ryzyko rozpadu było największe (24,8% wszystkich rozwodów), a następnie wraz ze wzrostem długości stażu małżeńskiego zmniejszało się.

Wykres 1.5. Rozwody na 1000 zawartych małżeństw w województwie i w Polsce w latach 2000–2015

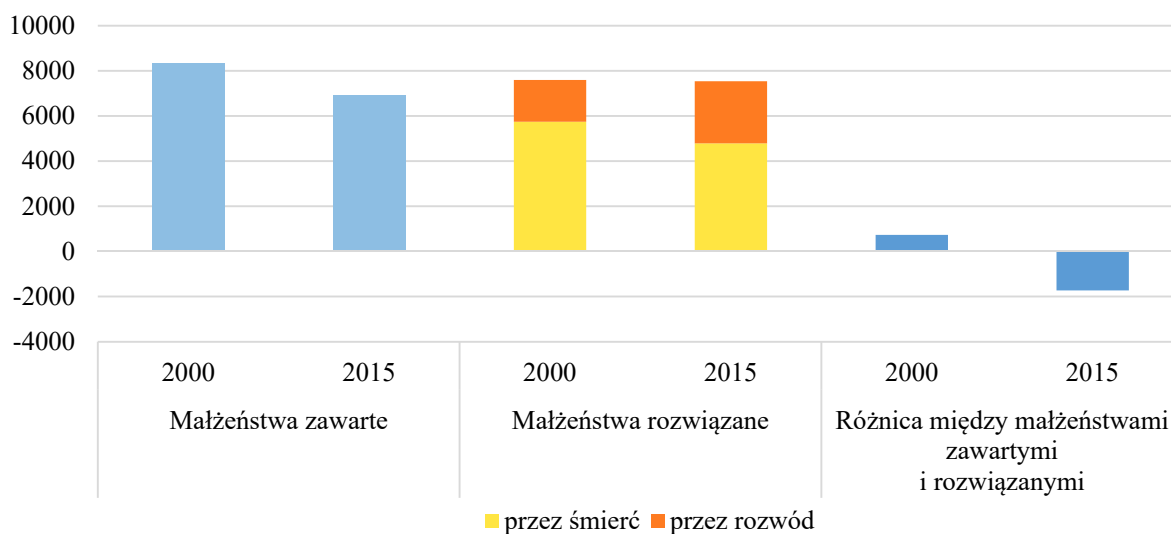
Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Wśród małżonków wnoszących pozew o rozwód przeważały kobiety. Na 100 pozwów wniesionych do sądów w 2015 r. kobiety skierowały 70. Najczęściej podawanymi przyczynami rozvodu była niezgodność charakterów, niedochowanie wierności małżeńskiej i nadużywanie alkoholu.

W 2015 r. w zbiorowości rozwiedzionych par 63,8% stanowiły małżeństwa z małoletnimi dziećmi (0–17 lat). Odsetek ten był mniejszy niż w 2000 r., ale też w strukturze ludności ogółem było mniej dzieci.

W latach 2011–2015 bilans małżeństw dla województwa warmińsko-mazurskiego był ujemny. Liczba małżeństw rozwiązanych przez śmierć i rozwód przewyższała liczbę nowo zawartych związków i w konsekwencji zasoby istniejących małżeństw systematycznie zmniejszały się. W 2015 r. istniało w województwie 319,0 tys. par małżeńskich, wobec 327,8 tys. w 2011 r. W związku małżeńskim pozostawała co druga osoba dorosła (ok. 55% ludności w wieku 18 lat i więcej).

Wykres 1.6. Bilans małżeństw w latach 2000 i 2015

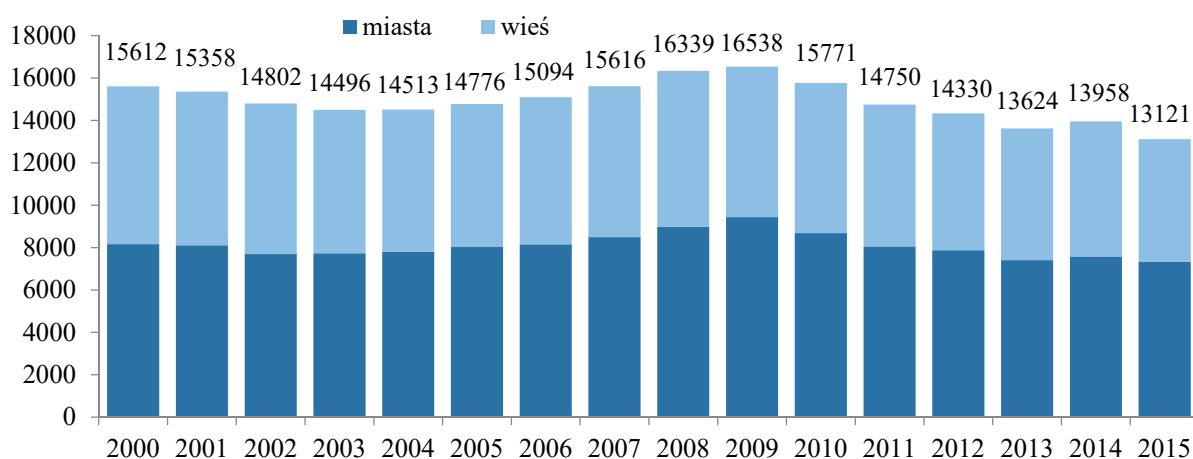
Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

1.5. Urodzenia, płodność i dzietność

Głównymi cechami przemian w zachowaniach prokreacyjnych ludności są: spadek liczby urodzonych dzieci, wzrost wieku matek w chwili urodzenia pierwszego dziecka i średniego wieku macierzyństwa.

Wykres 1.7. Urodzenia żywe w latach 2000–2015

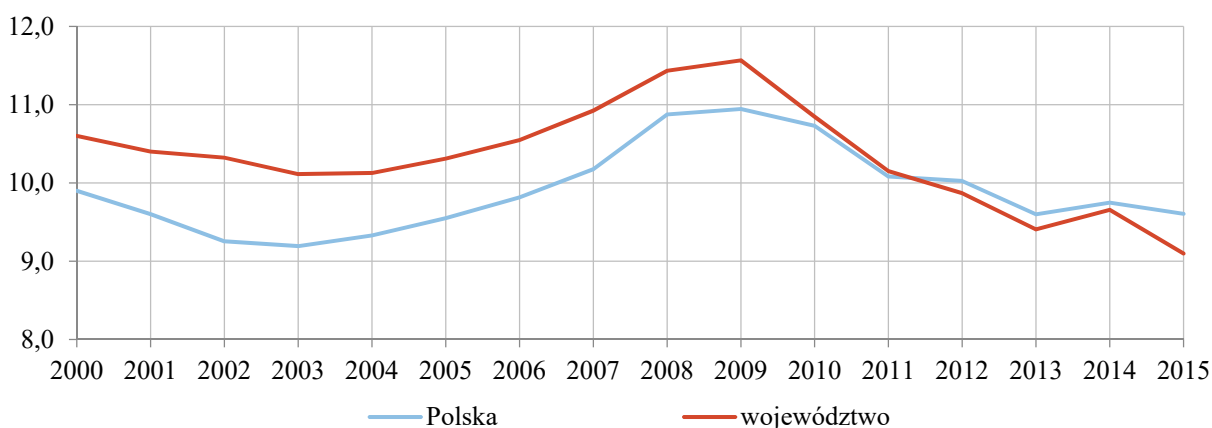

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

W latach 2000–2015 liczba urodzeń żywych w województwie zmieniała się. Najwyższą ich liczbę odnotowano w 2009 r. – 16,5 tys. Od 2010 r. liczba urodzeń zmniejszała się i w 2013 r. wyniosła 13,6 tys. W 2014 r. nastąpił ich wzrost do 14,0 tys., a w 2015 r. ponowny spadek do 13,1 tys. Większa liczba urodzeń miała miejsce w miastach i wynikała przede wszystkim z większej liczebności ludności miejskiej niż wiejskiej.

Miernikiem natężenia urodzeń, umożliwiającym porównanie populacji o różnej liczebności, jest współczynnik urodzeń liczony na 1000 mieszkańców. Współczynnik ten w województwie warmińsko-mazurskim w 2015 r. kształtował się na poziomie 9,1‰. W pozostałych regionach kraju liczba urodzeń na 1000 ludności mieściła się w przedziale od 8,3 urodzeń w województwie opolskim do 10,8 urodzeń w mazowieckim.

Wykres 1.8. Urodzenia żywe na 1000 ludności w województwie i w Polsce w latach 2000–2015

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

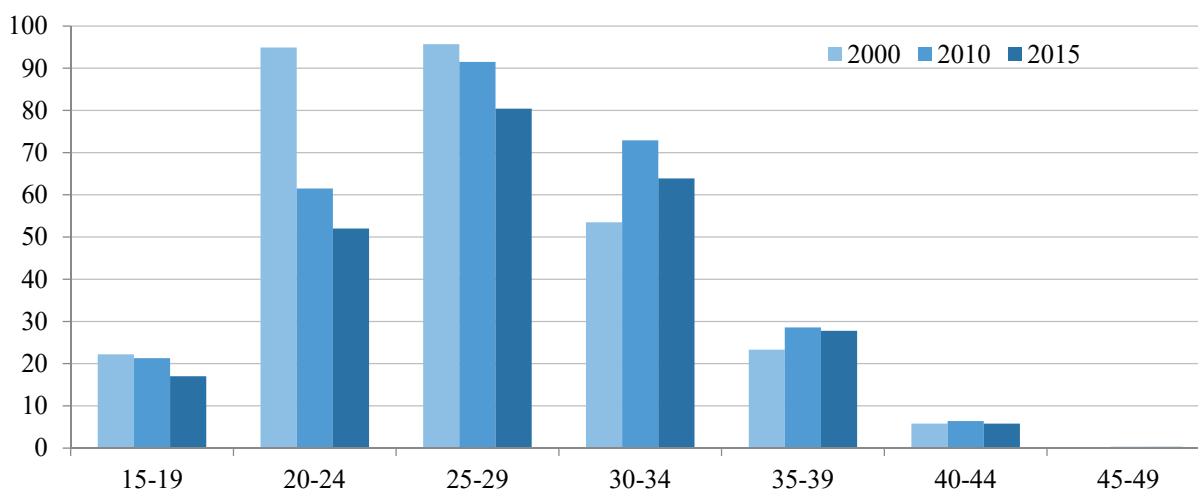
W latach 2000–2015 natężenie urodzeń było wyższe na wsi niż w miastach zarówno w województwie, jak i w kraju. W miastach województwa ukształtowało się w 2015 r. na poziomie 8,6‰, natomiast na wsi 9,8‰. W Polsce na 1000 ludności przypadało 9,4 urodzeń w miastach i 10,0 na wsi.

W skali województwa warmińsko-mazurskiego obserwuje się znaczne zróżnicowanie poziomu urodzeń. Najwyższą wartość współczynnika – 10–11 urodzeń na 1000 ludności, stwierdzono w powiecie nowomiejskim, gołdapskim i oleckim, natomiast najniższą 7–8 urodzeń na 1000 ludności, odnotowano w Elblągu, powiecie kętrzyńskim i bartoszyckim.

Obserwuje się związek między liczbą urodzeń a liczbą kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat), przede wszystkim liczbą kobiet w wieku o najwyższej płodności (20–34 lata). Porównanie danych o liczbie urodzeń i liczbie kobiet w wieku 20–34 lata wykazało, że wzrostowi liczby urodzeń towarzyszył wzrost liczby kobiet w tej grupie wieku, z kolei malejącej liczbie urodzeń odpowiadała malejąca liczba kobiet w wieku 20–34 lata.

W latach 2000–2015 stwierdzono w województwie spadek płodności kobiet w młodszych rocznikach wieku rozrodczego (15–29 lat), natomiast wzrost w starszych rocznikach (30–39 lat). Nastąpiło przesunięcie najwyższej płodności kobiet z grup wieku 20–24 lata i 25–29 lat do grupy wieku 25–29 lat, a także wzrost płodności w grupie wieku 30–34 lata. W konsekwencji tych zmian nastąpiło podwyższenie mediany wieku kobiet rodzących. W ciągu 13 lat (2002–2015) wiek środkowy matek wzrósł z 26,3 lat do 29,0 lat.

Wykres 1.9. Urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku rozrodczym według pięcioletnich grup wieku

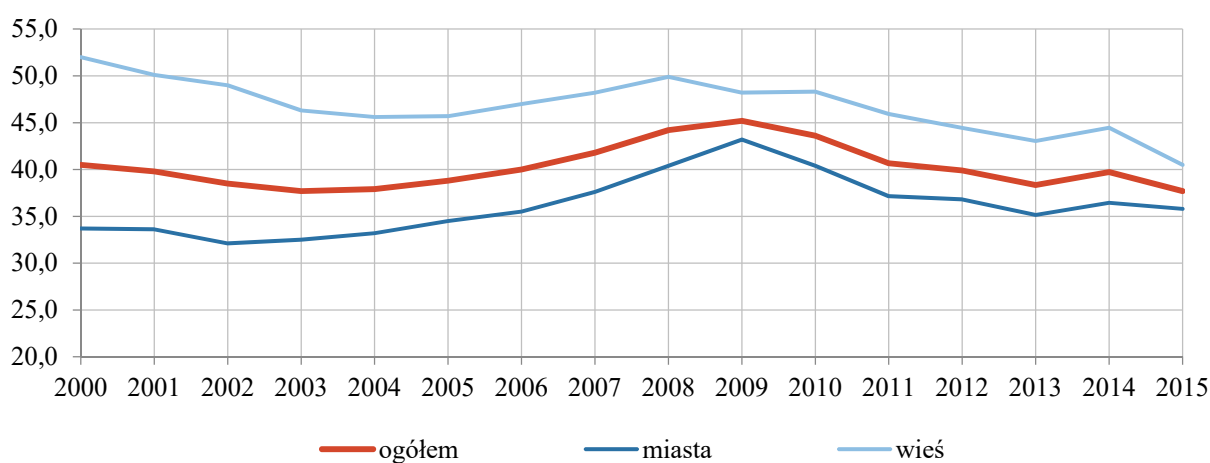

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Liczba urodzeń żywych na 1000 kobiet w wieku rozrodczym zmieniała się w latach 2000–2015. Najwyższą wartość współczynnika odnotowano w 2009 r. – 45,2 urodzeń. Po 2009 r. liczba urodzeń w przeliczeniu na 1000 kobiet w wieku 15–49 lat systematycznie zmniejszała się i w 2013 r. kształtowała się na poziomie 38,4 urodzeń. W 2014 r. stwierdzono wzrost współczynnika do 39,7 urodzeń, a w 2015 r. kolejny spadek do 37,7 urodzeń.

W miastach płodność kobiet była niższa, natomiast na wsi wyższa. Różnica między wartością współczynnika na wsi i w miastach systematycznie zmniejszała się z 18,3 urodzeń w 2000 r. do 4,7 urodzeń w 2015 r.

Wykres 1.10. Urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku rozrodczym w latach 2000–2015

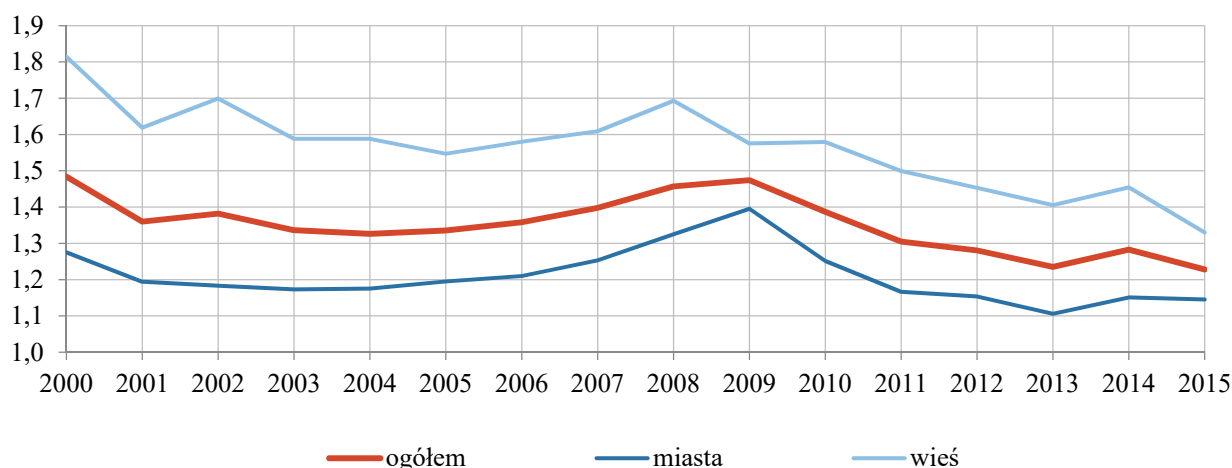

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Poziom urodzeń określany przy pomocy współczynnika dzietności pozwala ocenić stopień zastępowalności pokoleń tzn. uzyskać odpowiedź na pytanie, czy żyjące współcześnie generacje zostaną zastąpione przez przyszłe pokolenia. Najkorzystniejszą sytuację demograficzną określa współczynnik dzietności kształtujący się na poziomie 2,1–2,15, tzn., gdy na 100 kobiet w wieku 15–49 lat przypada średnio 210–215 urodzonych dzieci.

Liczba urodzeń obserwowana od wielu lat w województwie i w Polsce nie gwarantuje stabilnego rozwoju demograficznego – prostej zastępowalności pokoleń. W 2015 r. współczynnik dzietności wyniósł w województwie 1,23 i 1,29 w kraju. Poziom współczynnika na wsi był wyższy niż w miastach zarówno w województwie (1,33 i 1,15), jak i w kraju (1,35 i 1,24).

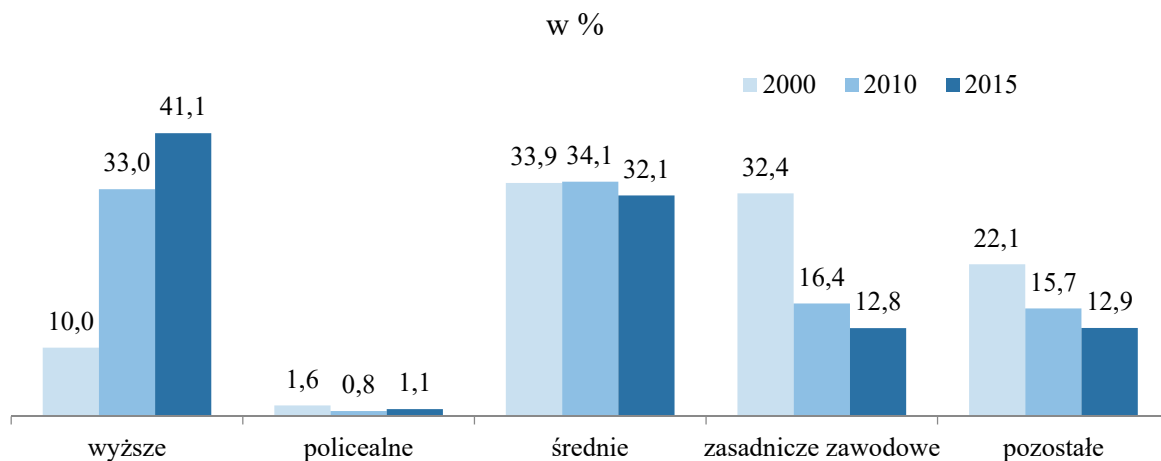
Wykres 1.11. Współczynnik dzietności w latach 2000–2015

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Zmiany w zachowaniach prokreacyjnych są efektem wyboru, jakiego coraz częściej dokonują ludzie młodzi, decydując się najpierw na osiągnięcie określonego poziomu wykształcenia oraz stabilizacji ekonomicznej, a dopiero potem na założenie rodziny oraz jej powiększenie.

Wykres 1.12. Struktura urodzeń żywych według poziomu wykształcenia matki

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

W ciągu trzynastu lat (2002–2015) mediana wieku kobiet rodzących pierwsze dziecko wzrosła z 23,6 lat do 26,6 lat. Wśród rodzących pierwsze dziecko, udział kobiet z wyższym wykształceniem zwiększył się ponad dwukrotnie z 16,8% w 2002 r. do 44,6% w 2015 r.

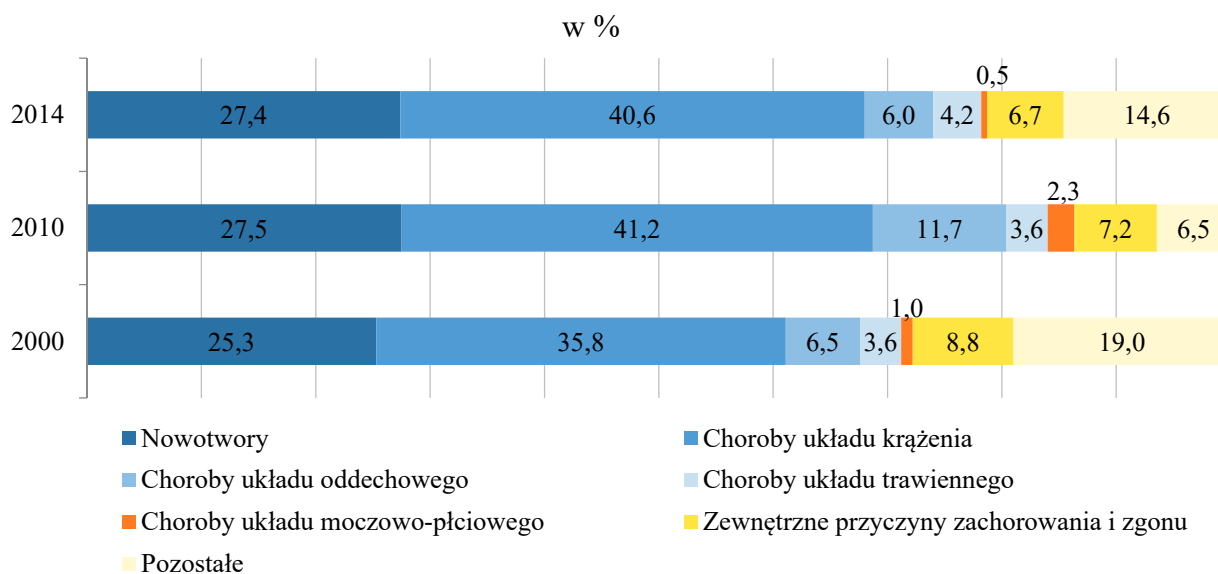
1.6. Umieralność i trwanie życia

Roczna liczba zgonów w województwie warmińsko-mazurskim kształtowała się na poziomie od 11,8 tys. w 2000 r. do 13,9 tys. w 2015 r. W tym samym czasie natężenie zgonów, wyrażone liczbą zgonów w przeliczeniu na 1000 ludności, wzrosło z 8,2 do 9,6 zgonów. Przyczyną obserwowanych zmian był wzrost liczebności populacji ludzi starszych.

Warmińsko-mazurskie na tle pozostałych regionów Polski charakteryzowało się niską umieralnością. Niższy poziom współczynnika stwierdzono w czterech województwach: pomorskim, podkarpackim, małopolskim i wielkopolskim.

Głównymi przyczynami zgonów zarówno w województwie, jak i w kraju były choroby układu krążenia i nowotwory. Choroby układu krążenia spowodowały w 2014 r. 40,6% zgonów w województwie i 45,1% w kraju. Nowotwory były przyczyną 27,4% zgonów w województwie i 26,6% w kraju.

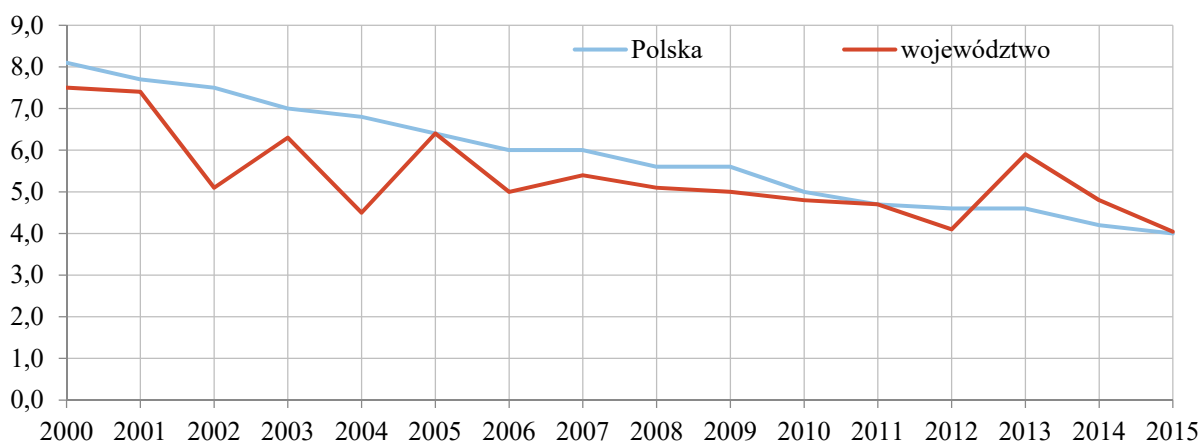
Wykres 1.13. Zgony według głównych przyczyn

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

W latach 2000–2012 umieralność niemowląt utrzymywała się w województwie na poziomie niższym lub co najwyżej równym wartości średniej w kraju. W kolejnych dwóch latach (2013, 2014) liczba zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych przewyższała przeciętną w kraju. W 2015 r. współczynnik ten kształtował się na podobnym poziomie w województwie i w Polsce – 4,0‰.

Wykres 1.14. Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych w województwie i w Polsce w latach 2000–2015

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

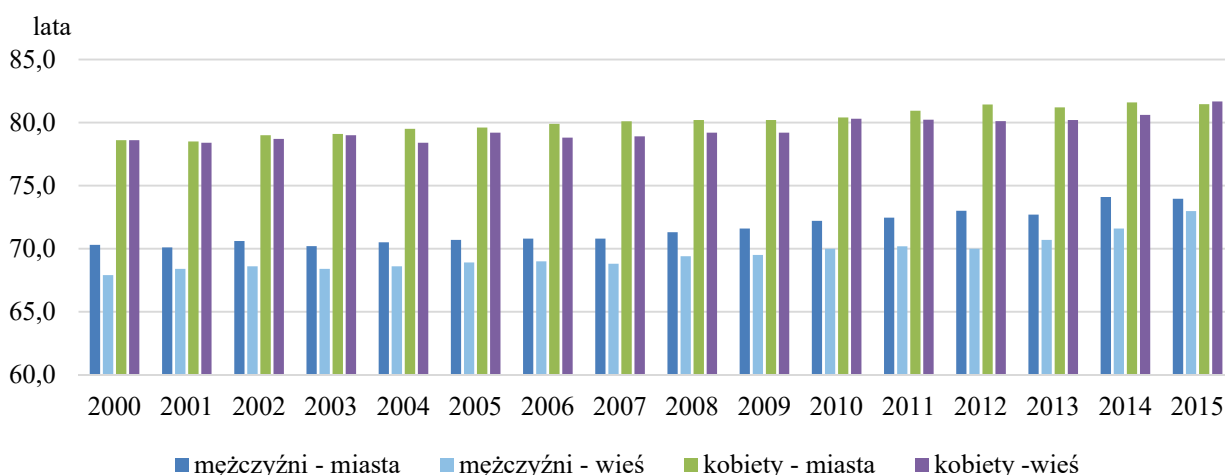
W latach 2000–2015 obserwowano malejący trend umieralności niemowląt. Współczynnik zgonów dzieci w wieku poniżej 1 roku życia zmniejszył się prawie dwukrotnie w województwie i dwukrotnie w kraju.

Większość zgonów niemowląt zdarza się w pierwszym tygodniu albo w pierwszym miesiącu po porodzie. W województwie z ogólnej liczby zgonów niemowląt prawie połowę (43,4%) stanowiły zgony w pierwszym tygodniu życia, a kolejne 26,4% przed ukończeniem pierwszego miesiąca życia. Najczęstszymi przyczynami zgonów niemowląt w 2014 r. były stany rozpoczynające się w okresie okołoporodowym (53,7%) oraz wady rozwojowe wrodzone (26,9%).

W województwie podobnie jak w Polsce obserwuje się zjawisko nadumieralności mężczyzn. Współczynniki zgonów mężczyzn, we wszystkich grupach wieku, były wyższe niż kobiet. Wysoki poziom umieralności mężczyzn przekłada się na wartość parametru, jakim jest przeciętne dalsze trwanie życia. Zróznicowana długość życia mężczyzn i kobiet jest następstwem większej umieralności mężczyzn.

Przeciętne trwanie życia w województwie w 2015 r. wyniosło 72,7 lat dla mężczyzn i 81,1 lat dla kobiet. W kraju zarówno mężczyźni, jak i kobiety żyli dłużej – odpowiednio 73,6 lat i 81,6 lat. W ciągu 15 lat (2000–2015) liczba lat trwania życia mężczyzn wzrosła w województwie o 3,5 roku, natomiast kobiet o 2,5 roku.

Wykres 1.15. Przeciętne trwanie życia mężczyzn i kobiet w latach 2000–2015

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

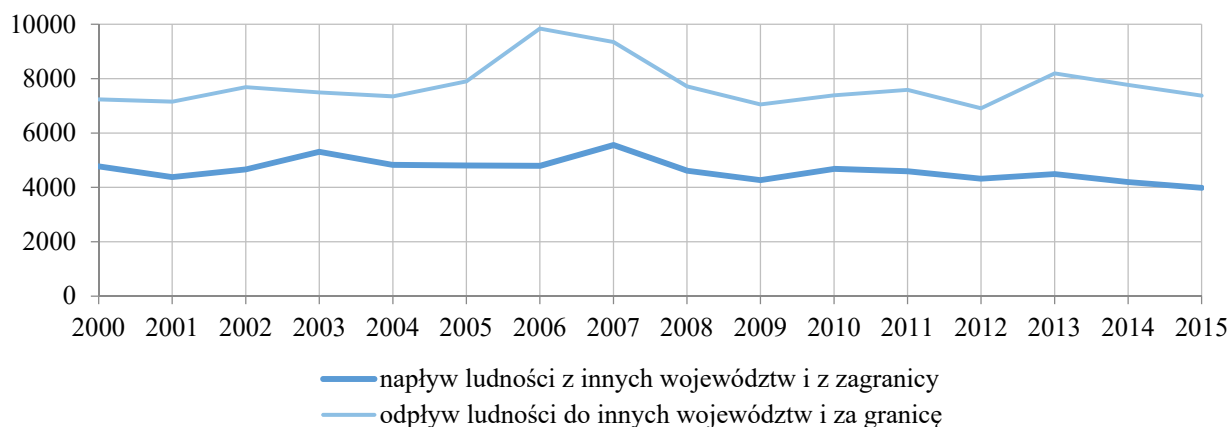
W Polsce występuje znaczne terytorialne zróżnicowanie długości trwania życia. Najkrótszym przeciętnym trwaniem życia mężczyzn charakteryzowało się w 2015 r. województwo łódzkie (71,4 lat), a najdłuższym małopolskie (75,1 lat). Kobiety najkrócej żyły w województwie śląskim (80,3 lat), a najdłużej w podlaskim (82,6 lat).

1.7. Ruch wędrowniczy ludności²

Migracje są drugim, obok przyrostu naturalnego, czynnikiem wpływającym na liczbę ludności, jej strukturę i przestrzenne rozmieszczenie. W województwie warmińsko-mazurskim obserwuje się ubytek migracyjny ludności. Od wielu lat liczba wymeldowań z pobytu stałego przewyższa liczbę nowych zameldowań. Przewagę odpływu ludności nad napływem rejestrowano zarówno w ruchu międzywojewódzkim, jak i zagranicznym.

² W przypadku migracji zagranicznych za 2015 r. dane dotyczą 2014 r.

Wykres 1.16. Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały w latach 2000–2015

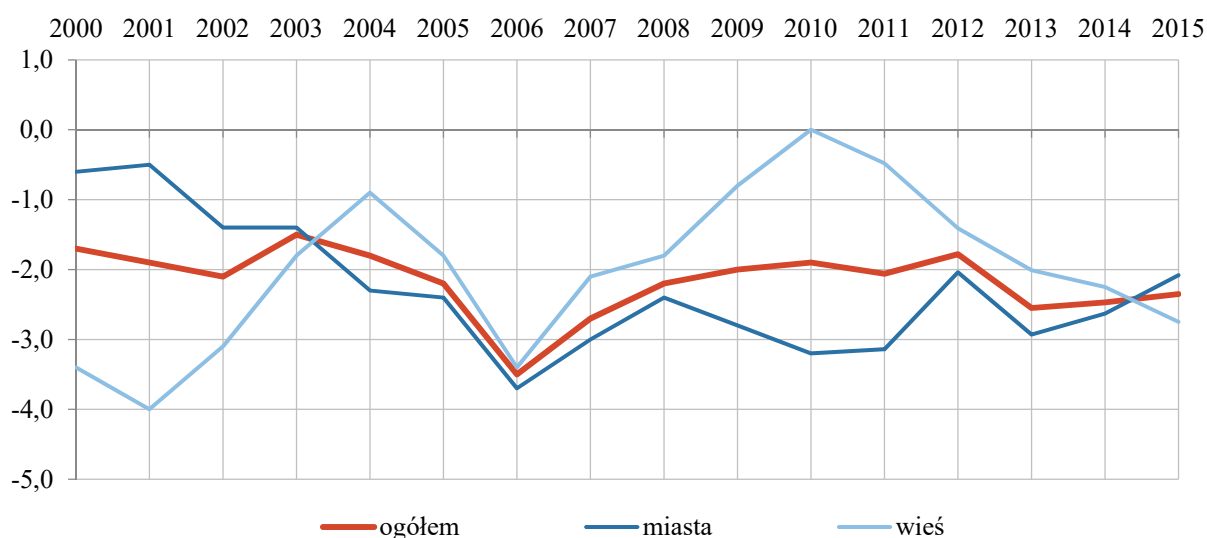

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

W 2015 r. w wyniku migracji stałych z województwa warmińsko-mazurskiego ubyło 3,4 tys. ludności. Większą różnicę między odpływem i napływem migracyjnym notowano w 2006 i 2007 r., kiedy to w wyniku migracji ubyło odpowiednio 5,1 tys. i 3,8 tys. mieszkańców województwa.

O intensywności odpływu wędrownego ludności mówi saldo migracji stałej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, które w 2015 r. było ujemne i wyniosło -2,4. W latach o największym nasileniu migracji (w 2006 i 2007 r.) było również ujemne i kształtowało się na poziomie odpowiednio -3,5 i -2,7.

Wykres 1.17. Saldo migracji stałej w przeliczeniu na 1000 ludności w latach 2000–2015

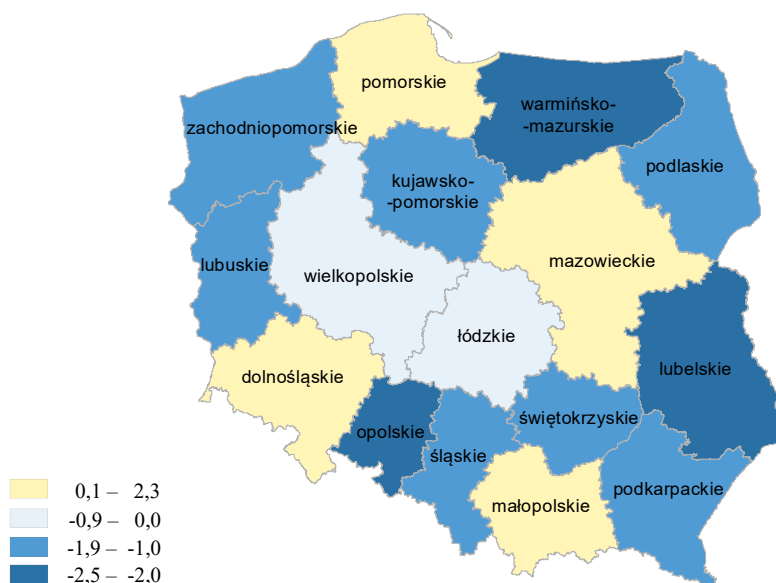

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

W Polsce większą liczbą wymeldowań z pobytu stałego niż zameldowań, czyli ujemnym saldem migracji w 2015 r. charakteryzowało się 12 województw. Największy ubytek ludności (w przeliczeniu na 1000 ludności) stwierdzono w lubelskim, opolskim i warmińsko-mazurskim. Dodatnim saldem migracji wyróżniały się cztery województwa: mazowieckie, pomorskie, małopolskie i dolnośląskie.

Rycina 1.2. Saldo migracji stałej na 1000 ludności według województw w 2015 r.

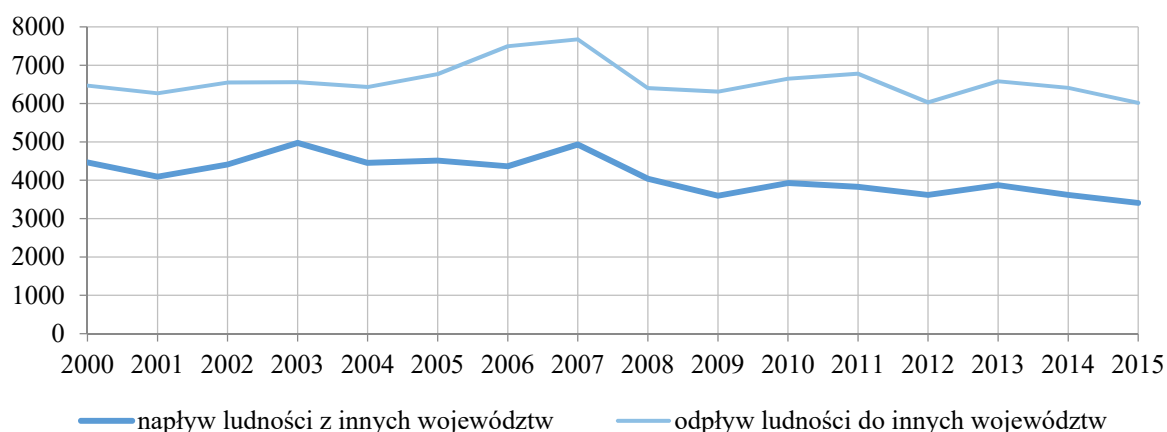

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Ruch migracyjny wewnątrzwojewódzki odbywający się w obrębie województwa nie powoduje zmian w liczbie mieszkańców regionu, ale decyduje o przestrzennym rozmieszczeniu ludności. Adres zamieszkania w granicach województwa, w latach 2000–2015, zmieniło średnio 12,5 tys. osób rocznie.

Migracje międzywojewódzkie dotyczą przemieszczeń ludności z województwa do innych województw i odwrotnie. Warmińsko-mazurskie charakteryzuje się większym odpływem ludności do innych województw niż napływem. W 2015 r. w wyniku migracji międzywojewódzkich ubyło 2,6 tys. mieszkańców województwa. W latach wcześniejszych ubytki ludności były zróżnicowane i kształtowały się na poziomie od 1,6 tys. w 2003 roku do 3,1 tys. w 2006 roku.

Wykres 1.18. Migracje międzywojewódzkie na pobyt stały w latach 2000–2015

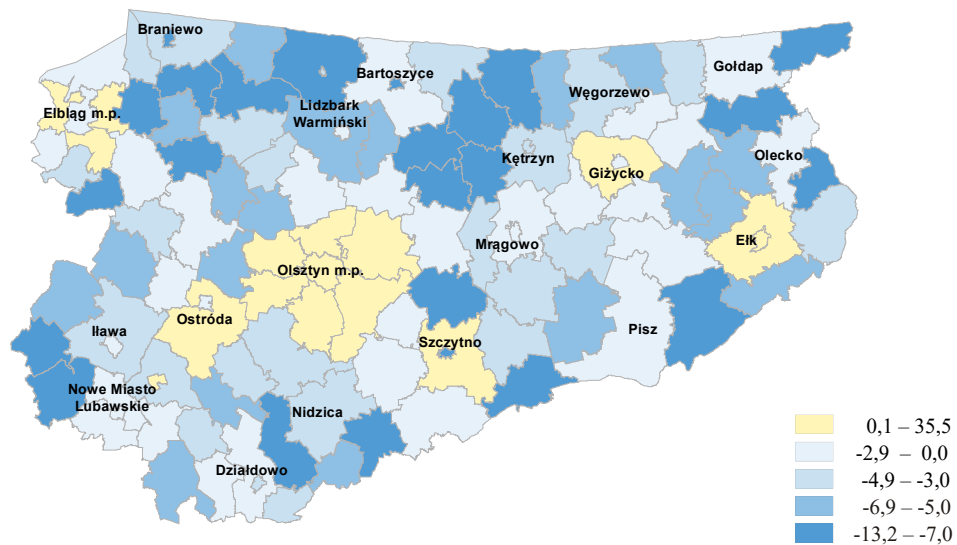
Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Mieszkańcy warmińsko-mazurskiego najczęściej migrowali do województwa: pomorskiego, mazowieckiego i podlaskiego. Ludność napływowa pochodziła podobnie z sąsiednich województw: mazowieckiego, podlaskiego i pomorskiego.

W migracjach międzywojewódzkich najliczniej uczestniczyli ludzie młodzi. Wśród ludności napływowej osoby w wieku 20–39 lat stanowiły 50,5%, natomiast wśród ludności odpływowej 60,3%. Kobiety przeważały zarówno w grupie osób osiedlających się w województwie, jak i opuszczających województwo, a ich udział wyniósł odpowiednio 51,8% i 55,1%.

W województwie warmińsko-mazurskim obserwowano przestrzenne zróżnicowanie zjawiska migracji wewnętrznych. Większość gmin charakteryzowała się w 2015 r. ujemnym saldem migracji. Przyrost liczby ludności stwierdzono w 15 spośród 116 gmin regionu. Największe, dodatnie saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności odnotowano w gminach położonych w powiecie olsztyńskim – w Stawigudzie, Dywitach i Jonkowie. Z kolei największe ubytki ludności stwierdzono w gminie Pieniężno i Płoskinia w powiecie braniewskim oraz gminie Janowo w powiecie nidzickim.

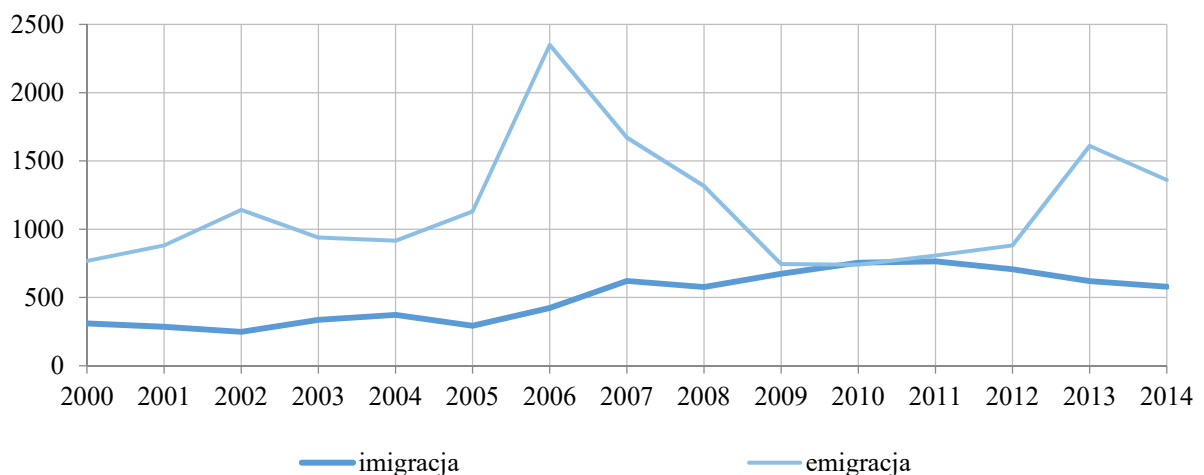
Rycina 1.3. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności w gminach w 2015 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

Liczba mieszkańców opuszczających województwo, w celu osiedlenia się na stałe za granicą zmieniała się w kolejnych latach. Po obserwowanym w latach 2007–2010 spadku emigracji, od 2011 r. obserwowano jej ponowny wzrost. W 2014 r. wyemigrowało z województwa 1,4 tys. osób. W tym samym okresie (tzn. w latach 2007–2014) liczba imigracji na pobyt stały kształtowała się na stabilnym poziomie – ok. 0,7 tys. osób rocznie.

Wykres 1.19. Migracje zagraniczne na pobyt stały w latach 2000–2014

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS.

W 2014 r. w wyniku migracji zagranicznych ubyło z województwa 0,8 tys. mieszkańców. W roku 2006 o największej różnicy między odpływem i napływem migracyjnym, ubytek ludności był znacznie większy i wyniósł 1,9 tys. osób.

W zbiorowości emigrantów z województwa warmińsko-mazurskiego w 2014 r. przeważały liczebnie kobiety (51,6%) i mieszkańcy miast (67,5%). Ponad połowa osób (62,4%) wyjeżdżających na stałe za granicę była w wieku 20–49 lat. Emigrowano głównie do Niemiec i Wielkiej Brytanii – odpowiednio 35,7% i 27,3% ogółu emigrantów.

W grupie imigrantów przeważali liczebnie mężczyźni (52,8%). Wśród ludności napływowej z zagranicy osoby w wieku do 39 lat stanowiły 80,0%. Co trzecia osoba przybyła z Wielkiej Brytanii (34,2%), a co piąta z Niemiec (20,4%).

1.8. Prognoza demograficzna

Przebieg aktualnych zjawisk demograficznych stanowi podstawę prognozy ludności przygotowywanej przez specjalistów Głównego Urzędu Statystycznego wspólnie z demografami Szkoły Głównej Handlowej i Uniwersytetu Warszawskiego. W świetle tej prognozy negatywne procesy demograficzne zarówno w Polsce jak i województwie warmińsko-mazurskim ulegną nasileniu. Ludność naszego regionu będzie malała do ok. 1 400 tys. w roku 2030 i 1 220 tys. w roku 2050. Liczba osób w wieku produkcyjnym spadnie z 933 tys. w roku 2015 do 846 tys. w roku 2030 i 677 tys. w roku 2050. Spowoduje to szereg problemów w życiu społeczno-ekonomicznym. Przeciwdziałanie tym trendom jest trudnym wyzwaniem dla polityki rządu i administracji samorządowej.

1.9. Podsumowanie

W okresie 2000–2015 w województwie warmińsko-mazurskim zaobserwowano szereg zmian sytuacji demograficznej, m.in. ubytek liczby ludności (w ostatnich latach spowodowany ubytkiem migracyjnym i ujemnym przyrostem naturalnym), coraz mniejszy udział ludności w wieku produkcyjnym, starzenie się społeczeństwa, zmniejszająca się liczba urodzeń, coraz większa liczba rozwodów, opóźnienie wieku zawierania małżeństwa. W świetle najnowszej prognozy demograficznej negatywne procesy ludnościowe zarówno w województwie warmińsko-mazurskim, jak i w Polsce, ulegną nasileniu. Wspomniane zmiany sytuacji demograficznej są najtrudniejszymi problemami społeczno-gospodarczymi w województwie i w Polsce. Pozostają wyzwaniem dla przyszłych działań w wielu obszarach polityki społecznej i ekonomicznej.